

УДК 334.722:332.122

ОРГАНІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ

В. Бойко, к. е. н.

Львівський національний аграрний університет

Постановка проблеми. Сільські території України характеризується негативними тенденціями соціально-економічного розвитку та погіршенням якості життя сільського населення, яке на них проживає. Ресурсна обмеженість місцевих бюджетів перешкоджає процесам формування ефективних механізмів вирішення основних проблем сільських територій. За надмірної централізації влади місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування неспроможні забезпечити достатній рівень ефективності розробки та реалізації управлінських рішень щодо стимулювання місцевого розвитку. Ускладнює ситуацію занепад побутової, ринкової, дорожньо-транспортної та комунікаційної інфраструктур у сільській місцевості. Низький рівень інфраструктурного забезпечення не лише перешкоджає якісному задоволенню потреб сільського населення, а й стримує розвиток підприємницької діяльності на сільських територіях, яка є основним джерелом створення робочих місць, а також формування і наповнення місцевих бюджетів. З огляду на це актуалізується проблема розробки ефективного інструментарію в напрямі організації інфраструктурного забезпечення розвитку підприємницької діяльності на сільських територіях, пріоритетним видом якого є інформаційна підтримка.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти організації інформаційного забезпечення розвитку підприємницької діяльності на сільських територіях стали об'єктами досліджень таких учених, як В. Снітинський, С. Амонс, Ю. Довгань, В. Клочан, В. Лопушняк, Т. Сокольська, Д. Соломонко, В. Чемерис та ін. В їхніх наукових працях показано розвиток інформаційно-консультаційного бізнесу, наявну інституційну підтримку, визначені перспективи розвитку. Водночас слід зазначити, що увага переважно сфокусована на розробці інформаційного забезпечення для суб'єктів господарювання аграрної сфери, інші ж види економічної діяльності та інформаційна підтримка вирішення проблем соціально-економічного розвитку сільських територій ще чекають своїх дослідників. Окрім того, недостатньо опрацьованими є питання розробки та реалізації організаційно-економічних заходів у межах державної та регіональної політики щодо активізації процесів розвитку інформаційного забезпечення на сільських територіях.

Постановка завдання. Перед нами стояло завдання ідентифікувати основні проблеми розвитку суб'єктів інформаційно-консультаційної підтримки підприємництва, визначити пріоритетні напрями їх діяльності, а також розробити комплекс організаційно-економічних заходів стосовно стимулювання розвитку інформаційного забезпечення бізнесу на сільських територіях.

Виклад основного матеріалу. Розвиток суб'єкта господарювання на всіх етапах його життєвого циклу потребує своєї належної інформаційно-

консультаційної підтримки. Для тих підприємців, які працюють на сільських територіях, ця проблема особливо важлива, адже сільська місцевість характеризується недостатнім рівнем розвитку комунікаційних структур, нерозвиненістю мережі об'єктів інституційного середовища, низькими темпами поширення інформації. Крім того, загальна пасивність сільського населення та нижчий рівень його освіченості порівняно з міським потребує поліпшення інформаційного забезпечення підприємництва не лише з метою надання фахових консультаційних послуг, а й з позицій необхідності активізації розвитку підприємницьких ініціатив серед сільських жителів.

На сільських територіях необхідно розвивати такі інститути і форми організації економічного й соціального життя, які б допомагали реалізувати назрілі потреби та корінні інтереси більшої частини населення, підсилювали ініціативу, організаційну та інноваційну діяльність селян [2, с. 38]. Формування мережі суб'єктів надання інформаційно-консультаційної підтримки суб'єктам підприємництва передбачає створення бізнес-інкубаторів, венчурних фондів, центрів підтримки бізнесу, консалтингових компаній, аудиторських фірм, сільськогосподарських дорадчих служб, регіональних агенцій місцевого розвитку тощо. На нашу думку, саме від ефективності діяльності останніх двох інституцій напряду залежить не лише рівень розвитку підприємництва, а й сільських територій загалом, оскільки вони першочергово націлені на діяльність у сільській місцевості та адаптовані до її специфіки.

Академік НААНУ В. Снітинський трактує сільськогосподарське дорадництво як інформаційно-консультаційну допомогу, надання різноманітних послуг, пропаганду і впровадження досягнень науки, а також всебічне практичне навчання, зокрема стосовно ведення домашньої економіки, роботи з молоддю та соціально-економічного розвитку територій. Особливу роль у розвитку дорадництва вчений відводить аграрним закладам освіти [3, с. 122]. Зокрема останні є основним джерелом підготовки кадрів не лише для галузей сільського господарства, а й сільської економіки загалом.

Проблемою для інституційної системи України є ситуація, в якій рішення про формування структур дорадництва приймалося на державному рівні за принципом “зверху-вниз” або в рамках реалізації міжнародних проєктів. Фактично відповідна ініціатива обмежено залежала від виробників продукції або фермерів. У більшості країн Європи на початку XXI ст. сільськогосподарські дорадчі служби (Advisory Service) функціонують як результат приватної ініціативи (за принципом “знизу-вверх”) і лише підтримуються за відповідними бюджетними програмами [5, с. 62]. Формування ж мережі інституту дорадництва за принципом “зверху-вниз” апріорі знижує його ефективність та вимагає пошуку джерел фінансування на державному рівні, що заздалегідь створює перешкоди для розвитку.

Серед основних завдань діяльності дорадчих служб в Україні С. Амонс та Ю. Довгань виділяють: 1) підтримку процесів формування інфраструктури аграрного ринку та мережі збуту продукції; 2) поширення ідей впровадження у виробництво досягнень науково-технічного прогресу; 3) надання інформаційно-консультаційної підтримки представникам суб'єктів бізнесу та місцевих громад [1].

Окрім того, варто зазначити, що діяльність дорадчих служб повинна бути націлена не лише на аграрну сферу, а й на інші види економічної діяльності, які розвиваються на сільських територіях. Адже дорадництво є чи не єдиним джерелом надання консультаційних послуг суб'єктам господарювання в сільській місцевості. Це не тільки спонукає до розширення функцій дорадчих служб, а й надає їм особливого статусу в питанні стимулювання соціально-економічного розвитку сільських територій.

Ефективне інформаційно-консультаційне забезпечення, засноване на знанні сутності та специфіки надання консультаційних послуг, сприяє освоєнню менеджментом господарюючих суб'єктів нових функцій, таких як: маркетингові, управління ризиками, стратегічне планування, введення новітніх технологій та ефективність виробництва. Широкомасштабна інформаційно-консультаційна діяльність як організований обмін інформацією має бути спрямована на передачу досягнень науки й практики і стати одним із найважливіших чинників сталого розвитку [4, с. 179]. На сьогодні якісні послуги стосовно ведення підприємницької діяльності суб'єкти господарювання можуть отримати лише у великих містах, що знижує рівень оперативності реагування суб'єктів бізнесу на зміни економічного середовища. У свою чергу на сільських територіях інформаційно-консультаційна діяльність має не лише поодинокий характер, а й є менш кваліфікованою.

Поряд з інститутом дорадництва на сільських територіях Західного регіону України недостатньо використовують такий інструмент підвищення рівня інформаційного забезпечення суб'єктів підприємництва, як регіональні агенції місцевого розвитку. Їх діяльність зазвичай обмежується впровадженням незначної кількості пілотних проектів, реалізація яких не може суттєво вплинути на процес стимулювання розвитку суб'єктів бізнесу. Існуюча мережа агенцій регіонального розвитку є недостатньо розгалуженою, у більшості регіонів відсутні їх представництва та філії. На низькому рівні поінформованість суб'єктів підприємництва стосовно діяльності агенцій регіонального розвитку, їх проектів та можливості отримання конкретних переваг від налагодження ефективної співпраці з ними. Відсутня послідовна інформаційна політика популяризації діяльності регіональних агенцій місцевого розвитку як з боку органів регіональної та місцевої влади, так і з боку самих агенцій. Існує високий рівень недовіри та перестороги з боку представників бізнесу стосовно діяльності таких інститутів. Усе це не дає змоги використовувати на повну потужність потенціал мережі вже існуючих агенцій регіонального розвитку й стримує процес створення нових. Діяльність таких агенцій здебільшого обмежується організацією та проведенням протокольних заходів, а саме: циклів семінарів-тренінгів, нарад, профільних круглих столів, виготовленням і розповсюдженням тематичних буклетів і брошур, розробкою декларативних програмних документів тощо. Ефективність таких заходів є недостатньо високою. Окремі агенції створювали лише під отримання спеціальних грантів, а згодом фактично згортали їх діяльність. Недостатньою є діяльність регіональних агенцій місцевого розвитку з надання інформаційної підтримки у напрямі усунення реальних перешкод для ведення підприємницької діяльності.

Ефективне використання наявного потенціалу існуючої мережі інституцій інформаційно-консультаційного забезпечення суб'єктів бізнесу на сільських територіях передбачає необхідність посилення організації та орієнтації їх діяльності у таких пріоритетних напрямках: 1) надання консультацій стосовно дозвільних і реєстраційних процедур; 2) сприяння залученню інвестицій у розвиток бізнесу та сільських територій; 3) популяризація підприємницьких і громадських ініціатив серед сільського населення; 4) надання консультацій щодо ведення бухгалтерського обліку та проведення аудиту; 5) поширення ідеї формування вертикально-горизонтальних інтеграційних структур, регіональних кластерів і кооперативів; 6) надання юридичної підтримки та супроводу суб'єктам бізнесу; 7) участь у підготовці та імплементації регуляторних нормативно-правових актів, програмних документів розвитку підприємницької діяльності та сільських територій; 8) організація обміну досвідом між суб'єктами підприємницької діяльності; 9) налагодження комунікаційних зв'язків між підприємцями, сільськими громадами, органами державної влади та місцевого самоврядування; 10) надання послуг стосовно автоматизації виробничо-господарських процесів суб'єктів бізнесу.

Організація інформаційного забезпечення розвитку підприємницької діяльності на сільських територіях передбачає необхідність реалізації комплексу організаційно-економічних заходів у межах державної та регіональної політики, основними серед яких доцільно виділити такі: забезпечити інформаційно-консультаційну підтримку населення через організацію бізнес-форумів, виставок, конференцій, круглих столів і симпозіумів з приводу започаткування власного бізнесу; поліпшити соціально-психологічне та організаційно-професійне середовище підприємницької діяльності через існуючу мережу місцевого дорадництва; ініціювати створення нових агенцій регіонального розвитку; проводити навчання і тренінги для сільського населення; формувати та розвивати школи лідерства сільських територій, а також залучати лідерів місцевих громад до вирішення актуальних проблем розвитку сільських територій; формувати у представників бізнесу психологічно-економічні стимули стосовно активізації процесів розвитку соціально спрямованого підприємництва; поліпшувати людський капітал на селі; вирішувати побутові проблеми сільських жителів і забезпечувати активізацію соціально-економічного та культурного розвитку сільських територій.

Висновки. Організація інформаційної підтримки розвитку підприємницької діяльності на сільських територіях забезпечить формування таких переваг для суб'єктів бізнесу: підвищення рівня компетенції та професіоналізму керівників у процесі прийняття управлінських рішень; оптимізацію транзакційних витрат; раціоналізацію внутрішньогосподарських процесів і документообігу; поліпшення системи планування діяльності суб'єктів бізнесу; підвищення ефективності господарювання; зниження ризиків ведення підприємницької діяльності; посилення конкурентних позицій на ринку; розвиток інтеграційних зв'язків; обмін досвідом та ін. Це у свою чергу дасть змогу створити сприятливі передумови не лише для активізації підприємницької діяльності, а й стимулювання процесів соціально-економічного розвитку сільських територій.

Бібліографічний список

1. Амонс С. Е. Проблеми і перспективи сільськогосподарського дорадництва в Україні / [Електронний ресурс] / С. Е. Амонс, Ю. В. Довгань. – Режим доступу : <http://repository.vsau.org/getfile/3627.pdf>.
2. Клочан В. В. Інституційне забезпечення середовища інформаційно-консультаційного забезпечення в період реформування аграрної сфери / В. В. Клочан // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2011. – Вип. 4 (62), т. 2. – С. 33–38.
3. Особливості функціонування системи дорадництва – досвід Львівського національного аграрного університету / В. В. Снітинський, В. І. Лопушняк, В. В. Лихочвор, І. М. Городецький // Наука і методика. – 2009. – № 18. – С. 121–129.
4. Сокольська Т. В. Інформаційно-консультаційне забезпечення сільськогосподарського виробництва / Т. В. Сокольська // Збірник наукових праць УНУС. – 2011. – Вип. 76, ч. 2. Економіка. – С. 174–179.
5. Чемерис В. А. Розвиток регіональної системи сільськогосподарського дорадництва в контексті реалізації конкурентних переваг галузей тваринництва / В. А. Чемерис, Д. О. Соломонко // Збірник наукових праць ВНАУ : економічні науки. – 2012. – № 1 (56), т. 4. – С. 61–67.

Бойко В. Організація інформаційного забезпечення розвитку підприємницької діяльності на сільських територіях

Обґрунтовано важливість та роль інформаційного забезпечення у розвитку підприємницької діяльності. Пріоритетними суб'єктами надання інформаційно-консультаційних послуг на сільських територіях визначено дорадчі служби та регіональні агенції місцевого розвитку. Ідентифіковано основні перешкоди для функціонування цих суб'єктів. Визначено пріоритетні напрями діяльності мережі інституцій надання інформаційних послуг. Запропоновано комплекс організаційно-економічних заходів стосовно активізації процесів розвитку інформаційного забезпечення підприємницької діяльності на сільських територіях.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, підприємницька діяльність, дорадництво, регіональні агенції місцевого розвитку, сільські території.

Boyko V. Organization of information provision for entrepreneur activity development in rural areas

The importance and role of information provision for entrepreneur activity are justified. The extension services and regional agencies of local development are defined by priority subjects of information and consultation provision in rural areas. The key obstacles for the functioning of these entities are identified. The priority directions of institutions network activity for providing information services are defined. The complex of organizational and economic measures concerning activation of development processes of information provision for entrepreneurship in rural areas are suggested.

Key words: information provision, entrepreneur activity, extension, regional agencies of local development, rural areas.

Бойко В. Организация информационного обеспечения развития предпринимательской деятельности на сельских территориях

Обоснованы важность и роль информационного обеспечения в развитии предпринимательской деятельности. Приоритетными субъектами предоставления информационно-консультационных услуг на сельских территориях определены совещательные

службы и региональные агентства местного развития. Идентифицированы ключевые препятствия для функционирования этих субъектов. Определены приоритетные направления деятельности сети учреждений предоставления информационных услуг. Предложен комплекс организационно-экономических мероприятий по активизации процессов развития информационного обеспечения предпринимательской деятельности на сельских территориях.

Ключевые слова: информационное обеспечение, предпринимательская деятельность, совещательство, региональные агентства местного развития, сельские территории.